

ترجمه انگلیسی این مقاله نیز تحت عنوان:
Residential Tower in the Cinema Frame
Semiological Exploratory Study of High-rise Residential Buildings in
the Cinema after the Islamic Revolution of Iran
در همین شماره مجله به چاپ رسیده است.

برج مسکونی در قاب سینما؛ واکاوی نشانه‌شناختی ساختمان‌های بلند مسکونی در سینمای بعد از انقلاب اسلامی ایران*

یاسر امیرسرداری^۱، منوچهر فروتن^{۲**}، منوچهر معظمی^۳، مریم محمدی^۴

۱. پژوهشگر دکتری معماری، گروه معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.
۲. استادیار گروه معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.
۳. استادیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر، تهران، ایران.
۴. استادیار گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۹/۲۷ تاریخ اصلاح: ۹۷/۱۲/۱۹ تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۱/۱۷ تاریخ انتشار: ۹۸/۰۵/۰۱

چکیده

بیان مسئله: نقش عوامل فرهنگی-اجتماعی در شکل‌گیری اثر معماری و چگونگی تأثیرگذاری بافت غیرمادی در انتقال معنای آثار معماری، در کنار عوامل متعدد منتهی به ایجاد سرپناه، مطرح است. یکی از پدیده‌های معماری که می‌تواند انعکاسی از گفتمان‌های اجتماعی در خوانش معنا باشد، «ساختمان‌های بلند مسکونی» است. در این میان، عرصه ارتباط معماری و سینما به عنوان محلی برای بررسی و متقاعدسازی مخاطب بارها مورد انتفاع هر دو حوزه بوده است.

هدف: این پژوهش، به دنبال بررسی چگونگی امکان بهره‌مندی از روش‌های تحلیل گفتمان و نشانه‌شناسی آثار معماری و جستجوی رویه‌ای برای دریافت معانی است که مؤید تأثیر بافت فرهنگی-اجتماعی جامعه مخاطب اثر معماری باشد. با این هدف پس از بررسی آرشیو سینمای ایران، تحلیل‌هایی با هدف تطبیق و شناسایی هم‌آمیختگی فضای گفتمانی آثار سینمایی با آثار معماری ارائه شده است.

روش تحقیق: این پژوهش با استفاده از اسناد کتابخانه‌ای و سینمای ایران به روش تفسیری و واکاوی نشانه‌شناسی گفتمانی، با معرفی فیلم‌های سینمایی به عنوان یک منبع نشانه‌شناختی، به کندوکاو گفتمان‌های قالب مطرح در نمونه فیلم‌هایی پرداخته که به شکلی با موضوع ساختمان‌های بلند مسکونی، تولید شده‌اند. سپس از طریق مطالعه بینامتنی، بخشی از معنای معماری را به صورت باز و سیال دریافت کرده است. یافته‌های این پژوهش، به صورت توصیفی-تحلیلی ارائه شده است.

نتیجه‌گیری: نشانه‌شناسی گفتمانی می‌تواند راهبردی منطقی برای خوانش معنای معماری باشد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ساختمان‌های بلند مسکونی از یک طرف، در چالش با انسجام اجتماعی، حریم خصوصی و ابعاد همسایگی و از طرف دیگر زمینه‌ساز مادی‌گرایی، فردگرایی و تظاهر هستند. این موارد بیشتر در طبقه متوسط جامعه انعکاس یافته و همگام با سیورورت نقش اجتماعی زنان و الگوی جدید خانواده است. خوانش این معانی و قرینه‌سازی، همزمان با ضرورت ایجاد ساختمان‌های بلند مسکونی، می‌تواند به تحول در طراحی این نمونه معماری منتهی شود.

واژگان کلیدی: معنای معماری، نشانه‌شناسی گفتمانی، ساختمان بلند مسکونی، سینمای ایران.

فروتن و دکتر منوچهر معظمی و مشاوره دکتر مریم محمدی است که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان انجام شده است.
** نویسنده مسئول: ۰۹۱۲۵۲۲۸۵۶۴ M.foroutan@iaub.ac.ir

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری معماری یاسر امیرسرداری با عنوان «خوانش معنای ساختمان‌های بلند مسکونی؛ واکاوی نشانه‌شناسی گفتمانی جلوه بیرونی، مطالعه موردی: تهران» به راهنمایی دکتر منوچهر

مقدمه و بیان مسئله

ماهیت نرم و سیال معماری ممکن است در پس ظاهر حجیم و استوارش پنهان باشد (منصوری و آزادارمکی، ۱۳۸۸: ۴۳) یا در نمونه معماری ساختمان بلند مسکونی، تحت تأثیر تحلیل‌های غالباً کمی، به سمت مباحث سازه‌ای یا انرژی، مسئله فرمی سوق یافته و توجه غالب، مصروف مباحث ایستایی باشد. این نگرانی نیز وجود دارد که از جوانب معنایی و هویتی غفلت شود. یکی از رویکردها در شناخت معماری، بهره‌گیری از معناشناسی در راستای فهم اثر معماری و توجه به بافت فرهنگی است. چگونه چیزی شناخته و معنا داده می‌شود؟ پاسخ صریحی وجود ندارد و مسئله، یک عدم قطعیت است (ناگل، ۱۳۹۳: ۳۵). روشی نیاز است که به فهم آن دسته از معانی بیانجامد که آدمیان در ضمن موقعیت‌های اجتماعی می‌آفرینند (گائینی و حسین‌زاده، ۱۳۹۱: ۱۱۸). آنچه می‌تواند مبنای شکل‌گیری معنا به شمار آید، نتیجه یک جریان تعاملی است (شعیری و ترابی، ۱۳۹۰: ۲۹) و یک اثر معماری نیز پدیده‌ای اجتماعی در رابطه‌ای گفتگومحور با زندگی است (منصوری و آزادارمکی، ۱۳۸۸: ۴۳) به نظر مارتین و رینگهام (Martin & Ringham) نشانه‌شناسی به دنبال کشف لایه‌های عمیق از ظهور معناست (نقل از دباغ و مختاباد امرئی، ۱۳۹۰: ۶۳) و مطالعه پدیده‌ها بر پایه دلالتی است که به تولید معنا پردازد (حسنی میانرودی، ماجدی، سعیده زرابادی و زیاری به نقل از خانلری و قاسمی، ۱۳۹۴) مدارک بی‌شماری وجود دارند که نشانه‌شناسی می‌تواند از آنها بهره گیرد. چنین نشانه‌شناسی را می‌توان نوعی نظریه خواندن تلقی کرد (کالر، ۱۳۹۰: ۲۰۶). یکی از هنرهایی که می‌تواند متوجه معنا و بافت اجتماعی ساختمان‌های بلند مسکونی باشد، سینماست که دارای وسعت کافی در ارتباط با جامعه مخاطب است. نشانه‌شناسی سینما عمدتاً مطالعه وابسته به فیلم است که مشابهت تقریبی در زبان‌شناسی دارد (برادی و کوئن، ۱۳۹۶: ۱۳۷). سینما همه فهم (متر، ۱۳۹۵: ۹۱) و تصویر سینما، پیامی غنی است (همان: ۹۷). سینما زبان واقعیت است (همان: ۱۷۹). از این لحاظ، براساس پرسش پژوهش، چگونگی و امکان تأثیر تولیدات سینمایی بر فهم و انتقال بخشی از معنای ساختمان‌های بلند مسکونی می‌تواند بررسی شود.

پیشینه پژوهش

مطالعات فراگیر در باب معنای معماری در حوزه‌های پدیدارشناسی و روان‌شناسی محیط، غالباً با دو کلیدواژه اصلی «معنای مکان» و «معنای محیط» انجام شده است (Relph, 1976; Tuan, 1977; Canter, 1977; Rappaport, 1982; Gustafson, 2001; Mazo, 2000).

نمونه‌هایی از این پژوهش‌ها هستند. در عرصه نشانه‌شناسی، تعبیری چون مکانیسم تفسیری و مشارکت مفاهمای آمده است (Mustapha, 1988). زبان بصری در حوزه ارتباطات (Tasheva, 2012) و پژوهش‌های دیگر در چارچوب‌های متنی (Kristeva, 2002) یا تحلیل فرهنگی (Lotman, 1990); (Eco, 2002) مطرح شد. در حوزه مطالعات معنای خانه و مسکن در مجموعه پژوهش‌های داخلی، موارد ذیل قابل شناسایی است:

الف. نمونه‌هایی که در آنها مؤلفه‌های کیفی معنا، اشاره شده است (رحمانی، ۱۳۹۵؛ حمزه‌نژاد و دشتی، ۱۳۹۵؛ آصفی و ایمانی، ۱۳۹۵)؛ ب. نمونه‌هایی که در آن، مفاهیم زندگی در خانه ایرانی ملاک تحقیق بوده است (ارژمند و خانی، ۱۳۹۱؛ اکرمی و زارع، ۱۳۹۲ و ارمغان، ۱۳۹۳)؛ ج. نمونه‌هایی که خانه را از منظر نشانه‌شناختی تحلیل کرده‌اند (نجومیان، ۱۳۸۷؛ Parsaee, Parva & Karimi, 2014) و پژوهش‌هایی در مقیاس کلیت مسئله (آقالطیفی، ۱۳۹۱)، همچنین رساله‌های داخلی که در موضوع معنای مسکن انجام شده است از جمله عبدالمجید نورتقانی (۱۳۹۱) با مدل‌یابی انتظام معنای مسکن ترکمن، سارا رحمانی (۱۳۹۵) که شرایط تحقق و ارتقای معنی در مسکن حداقل را مطرح کرد. مطالعه معنای ساختمان‌های بلند مسکونی با تحلیل نشانه‌شناختی، فاقد پیشینه داخلی و خارجی است، اما امر کیفی و ادراک شهروندان از ساختمان‌های بلند، موضوع برخی پژوهش‌های داخلی بوده است: «بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری ساختمان‌های بلند» توسط بمانیان (۱۳۷۷) انجام شد. محور اصلی این پژوهش، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی ساختمان‌های بلند در شهرهای بزرگ است. «نقش بلندمرتبه‌سازی در منظر شهری» توسط کریمی‌مشاور (۱۳۸۹) مورد سنجش قرار گرفته است. ایشان در اشاره به ابعاد مثبت و منفی حضور ساختمان‌های بلند در شهر، به بررسی جایگاه ساختمان‌های بلند جهت روشن‌شدن ابعاد مسئله می‌پردازد. نجمه ماستری فراهانی (۱۳۹۱) «طراحی ساختمان‌های بلند اداری پایدار» و فریبرز کریمی (۱۳۹۴) در رساله‌اش با عنوان «ریخت‌شناسی ساختمان‌های بلند» شناسایی رویکردها در شکل‌گیری پیکره ساختمان‌های بلند را بررسی می‌کند. در حوزه نشانه‌شناسی و در مجموعه رساله‌های دکتری، فروتن (۱۳۸۸) در رساله خود با عنوان «چگونگی فهم فضای معماری ایران از نگاره‌های ایرانی» نشانه‌شناسی را یکی از روش‌های به‌کاررفته برای فهم فضای معمارانه می‌داند. دباغ (۱۳۹۱) در پژوهش‌های خود در عرصه نشانه‌شناسی معماری به نوعی مدل‌سازی می‌پردازد که از طریق آن به خوانشی از معماری معاصر دست یابد. محمدی (۱۳۹۴) در رساله‌اش با عنوان «تدوین اصول رمزگذاری در منظر شهری با تأکید بر پایداری فرهنگی با بهره‌گیری از

نظریه خواندن تلقی کرد (کالر، ۱۳۹۰: ۱۰۱) که در مراحل آغازین آن ساختارگرا و صرفاً به نتیجه و محصول تمام‌شده فرایند معناسازی می‌پرداخت (بابک‌معین، ۱۳۹۴: ۴۱) در زیرمجموعه پسا ساختارگرایی، اگر به سیستم قاب‌های گفتمانی پرداخته شود، به جای افتادن از آن سوی بام و اساسی، یعنی نظرداشتن به فقدان روش و قابلیت تبدیل بی‌انتهای نشانه‌ها و ناپیوستایی خالص، نتیجه به دیالکتیک بین ایستایی و ناپیوستایی منجر می‌شود (Barthes, 1977: 11) در نشانه‌شناسی اجتماعی و در زمینه تحلیل گفتمان، تلاش می‌شود مدلی برای بررسی همه نظام‌های نشانه‌ای به دست داده شود. هدف، کشف اصول مشترک پنهان‌شده در پس ارتباطات چندگانه است (Kress & VanLeeuwen, 2001: 2). معناشناسی درگستره گفتمان و نشانه‌شناسی، به عبارت بهتر، معناشناسی گفتمانی بوده و با رشته‌ها و رویکردهای بسیاری چون مردم‌شناسی و مطالعات فرهنگی هم‌پوشانی پیدا کرده است (ساسانی، ۱۳۹۱: ۸۵).

• حوزه تحلیل گفتمان و تحلیل انتقادی گفتمان

دیالکتیک گفتمان به صورت معانی بازنمایی و معانی وانمودی، در ژانرها (معانی کنشی) تصویب شده است و در سبک‌ها (معانی هویتی) القاء می‌شود. کنش‌ها و هویت‌ها (شامل ژانر و سبک) در گفتمان تفسیر می‌شوند (معانی تفسیری) (Fairclough, 2004: 29). کنش گفتمانی با دو هدف مهم شکل گرفت: اول عبور از ساختارگرایی و دوم توجه به بافت؛ در اینجا معنا نه براساس اهداف از پیش تعیین‌شده، بلکه براساس کارکردهای موقعیتی گفتمان شکل می‌گیرد (شعیری، ۱۳۸۸: ۳۴). تحلیل گفتمان می‌تواند محدودکننده (تسهیل‌بخش) پروسه تحلیل متن باشد (Ifuersen, 2003: 60) و تحلیل گفتمان انتقادی یکی از نظریه‌های میان‌رشته‌ای و کاربردی است که مطالعه در درون بافت اجتماعی- فرهنگی را فراهم می‌سازد (آقاگل‌زاده، ارجمندی، گلغام و زعفرانلو کامبوزبا، ۱۳۸۹: ۲). در تحلیل گفتمان انتقادی، زبان به مثابه صورتی از رویه اجتماعی دانسته می‌شود که به دنبال معرفی رویه‌های تأثیر و سیطره اجتماعی و فرهنگی است و در متن قابل رؤیت باشد (Van Dijk, 2001: 352) در این میان گروهی از تحلیل‌گران گفتمان با حرکت از سطح بررسی زبان در کاربرد به سطح گفتمان به مثابه کنش اجتماعی زبان، شاخه تحلیل انتقادی گفتمان را بنا کردند و بافت کاربردی زبان را با بافت‌های وسیع‌تر اجتماعی و فرهنگی ربط دادند (سجودی، ۱۳۸۷: ۱۷۵).

• مدل سه بعدی تحلیل گفتمان

می‌توان از تحلیل گفتمان در تمامی حوزه‌های پژوهشی استفاده کرد. نقطه شروع تحلیل گفتمان همان ادعای فلسفه زبانی

رویکرد نشانه‌شناسی «برخورداری از معنا را از اهداف فرم می‌داند و آویده کامرانی (۱۳۹۵) تبیین عوامل مؤثر بر انتقال پیام در مکان با رویکرد نشانه‌شناسی را به عنوان عرصه تحقیق خود برمی‌گزیند. برخی پژوهش‌های دیگر در کاربرد رویکرد نشانه‌شناسی در معماری دنبال شده‌اند: سرمستانی، فروتن و طهوری، ۱۳۹۶؛ غفاری و فلامکی، ۱۳۹۵؛ میرشاهزاده، اسلامی و عینی‌فر، ۱۳۹۰ و همچنین، پژوهش‌هایی به ابعاد و ظرفیت مؤثر ارتباط دو حوزه سینما و معماری پرداختند: بلیلان اصل و اسکندری، ۱۳۹۶؛ راوودراد و محمودی، ۱۳۹۴؛ قهرمانی، پیروای ونک، مظاهریان و صیاد، ۱۳۹۳؛ فروتن و برزی، ۱۳۹۳؛ مفاخر، مختاباد امرئی و افروز، ۱۳۹۲؛ ضیابخش و مختاباد امرئی، ۱۳۸۹؛ اخوت، امیرخانی و پورجعفر، ۱۳۸۸؛ حسینی، امین‌زاده و باقری، ۱۳۸۸؛ پناهی، مختاباد امرئی و نوابخش، ۱۳۸۷. در مجموع، آنچه در این پژوهش بدیع و نوآورانه است طرح مسئله معنای معماری در یک گونه معماری نمایان در شهر، با طرح نشانه‌شناسی گفتمانی در عین گذر از رویکردهای قبلی به معنا و ارائه الگویی بوده که در موارد دیگر معماری قابل تطبیق و همچنین حصول نتیجه است.

مبانی نظری

• ساختمان‌های بلند مسکونی

جامعه به اورگانیزم تشبیه شده و نیروهای اجتماعی به اندازه نیروهای طبیعی پیچیده دانسته می‌شوند (پوردیپیمی، ۱۳۹۱: ۵۱) به طوری که پرایس (Prise, 2000) می‌گوید شهر در درون ساختار بسیار پیچیده‌ای رشد یافته است (نقل از پناهی، مختاباد امرئی و نوابخش، ۱۳۸۷: ۱۴). در مجموعه فضاهای شهری، موضوع مسکن صرفاً وابسته به واحد مسکونی نیست، بلکه معنای زندگی و به ویژگی شهری، در فعالیت‌ها، ارتباطات و واکنش به محیط شکل می‌گیرد. مسائل اجتماعی ساختمان بلند حداقل در دو حوزه اصلی روابط درونی یک مسکن و روابط میان همسایگان بررسی می‌شود (Gifford, 2007) و ساختمان بلند به عنوان بنایی مهم و با قلمرو تأثیرگذاری زیاد در شهر، صرف نظر از محل قرارگیری، باید دارای کیفیتی شایسته در حد نشانه‌های شهری باشد (کریمی‌مشاور، منصوری و ادیبی، ۱۳۸۹: ۹۱) تعریف ساختمان بلند در وجه شهری می‌تواند ترکیبی از متغیرهای کمی و کیفی را شامل شود (Rahnema & Heravi, 2014: 234).

• نشانه‌شناسی گفتمانی

متون به عنوان بخشی از رویدادهای اجتماعی دیده می‌شوند (Fairclough, 2004: 21). نشانه‌شناسی یکی از روش‌های تحلیل متن است که در حال حاضر به مطالعات فرهنگی وابسته شده است (چندلر، ۱۳۸۷: ۳۷) و می‌توان آن را نوعی

(ون لون، ۱۳۹۵: ۸۷). قواعد نظام‌های نشانه‌شناختی، توسط انسان‌ها ساخته می‌شوند، انواع متفاوتی دارند و در گذر زمان تغییر می‌کنند. یکی از قواعد، قاعده سرمشق است که در آن کنترل اجتماعی از طریق نمونه‌های ارائه‌شده از جانب مراجعی همچون رسانه‌های جمعی انجام می‌شود. قاعده سرمشق نه تنها انتخاب بلکه تغییر سریع و مداوم، یا جابجایی نشانه‌شناختی را هم ممکن می‌سازد. نسل‌های پیشین، قدیسان دینی را به عنوان سرمشق در نظر داشتند. قاعده دیگر تخصص است؛ آنجا که اگر بپرسیم «چرا می‌بایست این کار را انجام دهیم؟» پاسخ «چون فلانی چنین می‌گوید» که فلانی فردی است با «تخصص خاص» خواهد بود.

فیلم‌های سینمایی: منبع نشانه‌شناختی خوانش معنای معماری

فیلم‌ها (فیلم سینمایی به عنوان نمونه سرمشق مطرح می‌شود) می‌توانند شهروندان را آموزش دهند و باعث ارتقای دیدگاه مناسب شرایط اجتماعی و سیاسی زمانه شوند (همان: ۱۴۵). معماری و سینما نه تنها از نظر ماهیت حرکت بلکه از نظر زمان، نور، رنگ، ریتم و بافت، و پیوستگی و تداوم به یکدیگر نیز نزدیک هستند (بیلان اصل و اسکندری، ۱۳۹۶). از نگاه گیدئون (Giedion, 1954)، سینما برای نخستین بار اجازه درک کلیت معمارانه یک ساختمان را فراهم می‌کند. شرایط معماری پسامردن اساساً سینماتیک است و پس از طی شدن دوره معماری مجسمه‌ای، اکنون دوره معماری سینمایی فرارسیده است (قهرمانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۸). سینما با فائق آمدن بر درک کلاسیک از مفهوم فضا و زمان منجر به شکل‌گیری فرهنگ نوین فضایی-زمانی شد. الگوی جدید از این ظرفیت برخوردار است که به یکی از مباحث اصلی «گفتان معمارانه» معاصر تبدیل شود و ماهیت کلاسیک فضا و زمان معماری را به چالش درآورد. فیلم و معماری از لحاظ ساختاری مشابه هستند (همان: ۲۹). فرایند تماشای یک فیلم، بسیار مشابه حرکت در میان فضاهای یک ساختمان و یا یک محیط معماری است. آیزنشتاین (Eisenstein, 1989) از «سیالیت فرم» در معماری و سینما یاد می‌کند و در مقاله مونتاژ و معماری به ردیابی تأثیر سینما بر شیوه اندیشیدن یک مورخ معمار می‌پردازد. همچنین بر لزوم در نظر گرفتن «مسیر سینماتیک» و «مسیر معمارانه» تأکید می‌کند. مفاهیم زبان‌شناختی را با احتیاط بسیار می‌توان در نشانه‌شناسی سینما به کار گرفت (برادی و کوئن، ۱۳۹۶: ۱۴۱). دخل و تصرف در متن فیلم چیزی را که می‌توانست تنها انتقال دیداری باشد به گفتان تبدیل می‌کند (متز، ۱۳۹۵: ۱۳۷) که به معنای زبان‌شناختی آن نیست (همان: ۱۴۶). بیننده در

ساختارگرا و پساساختارگراست و زبان در بساختن واقعیت نقش دارد (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۹۶: ۳۲). «فرکلاف» برخلاف دیگران که تمامی فراکنش‌های اجتماعی را گفتان به شمار می‌آوردند، اصطلاح گفتان را به نظام‌های نشانه‌ای مانند زبان و تصویر محدود می‌سازد. در هر تحلیلی دو بعد از گفتان اهمیتی محوری دارند:

۱. رخدادهای ارتباطی: نمونه‌ای از کاربرد زبان از قبیل مقاله، روزنامه یا فیلم سینمایی.
۲. نظم گفتانی: ترکیب‌بندی تمامی گونه‌های گفتانی، متشکل از گفتان‌ها و ژانرها که در یک نهاد یا قلمرو مشخص اجتماعی به کار گرفته شده‌اند (همان: ۱۱۹).
سه تمرکز تحلیلی در تجزیه و تحلیل هر رخداد ارتباطی وجود دارد که عبارت است:

۱. سطح متن که نخستین تمرکز تحلیلی بر متن است با دستور زبان معناشناسی و انسجام فراتر از جمله.
۲. عمل گفتان، عبارت از تحلیل گفتان و ژانرهایی که در تولید و مشاهده متن مفصل‌بندی شده‌اند.
۳. عمل اجتماعی و فرهنگی (Fairclough, 1995: 57)، رابطه متون با عمل اجتماعی و با وساطت عمل گفتانی برقرار می‌شود. متون صرفاً از طریق فراکنش گفتانی به وجود آمده است و به وسیله پراکتیس اجتماعی شکل می‌گیرند. مدل سه‌بعدی فرکلاف که ارائه چارچوبی تحلیلی برای تحلیل گفتان است. بر این نکته تأکید دارد که متن را نمی‌توان فارغ از بستر و زمینه آن فهمید یا تحلیل کرد (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۹۶: ۱۵۶).

منابع نشانه‌شناختی

اصطلاح «منبع» در نشانه‌شناسی اجتماعی و در حوزه تحلیل گفتان، طرح شده است. این منابع، ماده و تولیدی برای اهداف ارتباطی بوده که دارای یک پتانسیل معنایی متمرکز بر تجربیات گذشته و مجموعه‌ای از کارایی متمرکز بر استفاده‌های ممکن است (Van Leeuwen, 2005: 285). منابع نشانه‌شناختی می‌تواند شامل تمام کارهایی باشد که انجام می‌دهیم یا خلق می‌کنیم. تلاش انسان‌ها بر این است که در زندگی اجتماعی کاربرد منابع نشانه‌شناختی را تثبیت و کنترل کنند (ون لون، ۱۳۹۵: ۲۹). در نشانه‌شناسی اجتماعی، منابع نشانه‌شناختی به عنوان کنش و اثر تصنعی برای برقراری ارتباط تعریف شده‌اند (Van Leeuwen, 2005: 3). نظریه پردازان نه تنها این منابع را فهرست می‌کنند و به بررسی چگونگی به کارگیری آن منابع در بافت‌های به‌خصوص می‌پردازند، بلکه در کشف و ایجاد منابع جدید و شیوه‌های تازه به کارگیری منابع نشانه‌شناختی موجود نیز مشارکت دارند

(۲) اشاره می‌کند (Roze, 2001:139) که همان دو بعد متن و رویه‌های گفتگویی در مدل سه‌بعدی فرکلاف است. اگر رهیافت رز متوجه متون تصویری است، ایدما تمرکز خود را به طور مشخص متوجه فیلم و تلویزیون می‌کند (فرقانی و اکبرزاده جهرمی، ۱۳۹۰: ۱۴۶). در سطح تحلیل (۱)، انواع شکل‌های گفتگو پیش‌بینی می‌شود. براساس اینکه چگونه فرد از زبان برای تجلی دیدگاه اجتماعی بهره می‌برد، گزاره‌های گفتگویی بررسی می‌شوند و توجه، از طریق تصاویر و متون گفتاری، معطوف به مفصل‌بندی است. در سطح تحلیل (۲)، نگاه معطوف به رویه‌های نهادی است که تصاویر را پشتیبانی و تأمین می‌کنند. تحلیل (۱) و (۲) مرتبط هستند و با یکدیگر، هم‌پوشانی دارند (Roze, 2001: 140).

انتخاب و بررسی نمونه‌های موردی

غیر از فیلم‌های مستندی که مستقیماً با موضوع معماری و شهرسازی ساخته شده‌اند، بسیاری از فیلم‌های سینمایی تصویری از معماری و شهر ایده‌آل تحویل مخاطب می‌دهند. فیلم‌هایی که در این پژوهش بررسی شده در دهه‌های ۷۰ تا ۹۰ اکران شده‌اند. در همه آنها معماری ساختمان‌های بلند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم مورد اشاره قرار گرفته و انتخاب معماری به عنوان زمینه‌خنی برای بروز اتفاقات فیلم نبوده است. در اغلب این آثار که در جدول ۱ معرفی شده‌اند، بستر داستان، شهر تهران بوده که در بعضی فیلم‌ها مورد تأکید واقع شده است. فیلم‌های انتخابی، اغلب دارای ژانر اجتماعی یا برخی اجتماعی-سیاسی هستند. از بین فیلم‌های بررسی شده، با کنار گذاشتن آثاری که در آنها به طور مستقیم ساختمان‌های بلند مسکونی به عنوان لوکیشن تصویربرداری و زمینه رویدادهای فیلم معرفی نشده است، می‌توان در نهایت فیلم‌هایی را انتخاب کرد که ساختمان بلند مسکونی موضوع فیلمنامه است یا چون آثار «فرهادی» لوکیشنی است که آگاهانه در نظر گرفته شده است. در جدول ۲ چهار فیلم که می‌توان به ترتیب مراحل شروع به کار تا تخریب و بازسازی ساختمان‌های بلند مسکونی را در آنها دنبال کرد، معرفی و در کنار هم قرار گرفته‌اند تا بتوان بررسی دقیق‌تری از فراز و نشیب

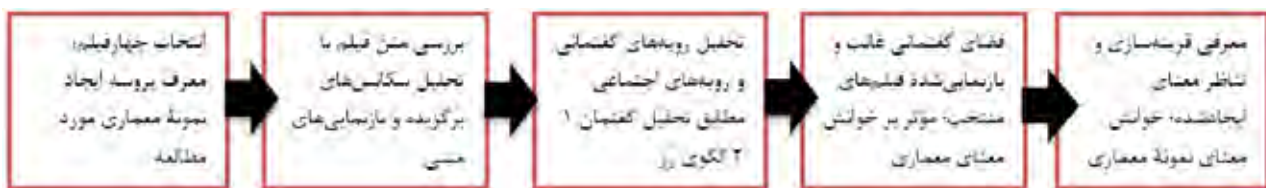
سینما، سیستم دقیقی از نشانه‌ها نخواهد یافت. دال به آسانی از مدلول قابل تمییز نیست. حسن هنر هم همین است که با آرایش مکانی و زمانی عناصر شروع به دلالت می‌کند (همان: ۶۸).

روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر، پژوهشی نظری با رویکردی کیفی است که راهبرد اصلی آن روش تفسیری با تحلیل نشانه‌شناختی است. شیوه گردآوری داده‌ها، کتابخانه‌ای و آرشیوی و ابزار تحلیل شامل کتاب، فیلم، عکس و نوع نتایج، توصیفی-تحلیلی است. در این مقاله، چگونگی امکان انتقال معنای در کنش با درک معنی ساختمان بلند مسکونی به صورت کل‌نگرانه از طریق بیناگفتگویی با مطالعه نشانه‌شناختی فیلم‌های سینمایی مطرح می‌شود. اینجا معنا، حاصل مطالعه گفتگومان‌های غالب بازنمایی شده در فیلم‌های سینمایی و برداشت گفتگومان‌های اجتماعی مؤثر بر معنای ساختمان بلند مسکونی براساس مطالعه گفتگومان‌های یافت‌شده است. در این پژوهش از میان رویکردهای سه‌گانه حوزه تحلیل گفتگومان با استفاده از مدل سه‌بعدی فرکلاف و پیشنهادات رز و ایدما، نمونه‌ها مورد مطالعه قرار گرفت (تصویر ۱).

روش تحلیل با استفاده از مدل فرکلاف

فرکلاف، در مقایسه با رهیافت‌های دیگر، مدون‌ترین نظریه‌ها و روش‌ها را برای تحقیق در حوزه ارتباطات، فرهنگ و جامعه ارائه می‌کند. پیشنهاد فرکلاف به ویژه در بعد متن، بیشتر متناسب با متون نوشتاری است تا متون دیداری. بنابراین ابزارهای روشی فرکلاف برای بررسی ساختار زبان‌شناختی (سطح متن) برای تحلیل متون دیداری کافی نیست. برای دریافت نتیجه بهتر تلاش می‌شود با معرفی چند رهیافت دیگر و ترکیب با مدل سه‌بعدی فرکلاف، ابزارهای لازم برای تحلیل گفتگومان یک متن دیداری مانند فیلم‌های سینمایی فراهم شود. رهیافت‌های رز، ایدما و کرس و ون لون در ترکیب با مدل سه‌بعدی فرکلاف امکان یک مدل تحلیلی بهتر را فراهم می‌آورند. رز در تلاش برای به‌کارگیری روش تحلیل گفتگومان برای تحلیل تصاویر است. رز با بیان عدم سهولت تشریح فوکو در راستای استدلال فوکویی به دو تحلیل گفتگومان (۱) و

تصویر ۱. فرایند تدوین مدل کاربردی پژوهش. مأخذ: نگارندگان.

جدول ۱. معرفی فیلم‌های سینمایی دهه‌های ۷۰ تا ۹۰ با محوریت نمایش یا طرح موضوع ساختمان بلندمسکونی. مأخذ: نگارندگان.

ردیف	عنوان	کارگردان	فضای داستان	موارد نقد معماری - ساختمان بلند
۱	سلطان	۱۳۷۵ کی‌بی‌بی مسعود	چالش دو دیدگاه در حفظ خانه و زمین به عنوان مرجع و دفن گذشته با برنامه توسعه / جدال توسعه و حفاظت	طرح مسئله، تخریب خانه‌های قدیمی و ایجاد بافت جدید با توسعه برج‌سازی و بلندمرتبه‌سازی / امکان تلفیق بخش سنتی در همکف با طبقات فوقانی با طرح مدرن
۲	شهر زیر پوست	۱۳۷۸ بی‌استعداد رخشان	وابسته به زمینه شهری / دوگانگی در ظاهر و باطن شهر / دو بافت مختلف شهری / تردید در نوسازی	نمایش دو قالب مدرن و فرسوده از شهر / پروژه نواب معرف توسعه شهری / توسعه شهری و پس‌زمینه تخریب / نمایش یک تصویر از دو معنای برج‌سازی
۳	سگ کشی	۱۳۷۹ بهایی پورام	نمایش بطن شهر / تغییر دائمی شهر و ساکنان / شهری خاکستری و ناامن	نمایش فضا در قالب‌های سنتی و مدرن / بلندمرتبه‌سازی و وحشت مخاطب / پروژه نواب مظهر تغییر در شهر / حس تعلق به خانه سنتی / عدم انسجام کالبد شهر
۴	از قفس دیوانه‌ای	۱۳۸۱ منتمدی احمدرضا	چهره دوگانه شهر / توسعه و فساد / تردید و ابهام	معماری تاریخی - معماری مدرن و مجلل / برج‌سازی مظهر مدرن‌سازی / پروژه نواب مظهر رشد منفی / دو بافت شهری در تهران
۵	چهارشنبه سوری	۱۳۸۴ فرهادی اصغر	رابطه کالبد و رفتار / چالش حریم، امنیت و ناامنی / محصوریت / محرمیت / بی‌اعتمادی / بسترزندگی	معماری آپارتمان / تعدد و نزدیکی همسایگی / نقض حریم خصوصی و تعلق حس خوب سکونت / اشتراک حس ناامنی در دو مقیاس معماری و شهر / طرح داخلی خانه
۶	کافه ستاره	۱۳۸۴ سلیمان مقدم	مسئله تغییر ساختار کالبدی و اجتماعی / غوغای مدرن و فرسایش محله‌ها / کشمکش سبک زندگی مدرن و سنتی / کالبد سنتی - روابط اجتماعی	دورنمای شهر و آسمان خراش‌ها و امامزاده در قالب نقاشی / لزوم احیای کالبدی و عملکردی محله
۷	بچه‌های ابدی	۱۳۸۵ درخشنده پوران	تناقض‌های آشکار در شهر / فقدان نهادهای مدنی و شهری کارآمد / نقش مؤثر خانواده / خانه - خانواده	پل‌ها، تونل‌ها و ساختمان‌های بلند / عدم جامعیت توسعه شهری / ساختارهای مدرن معرف پیشرفت تک‌بعدی
۸	دایره زنگی	۱۳۸۶ بخشاوری بزیسا	همسایگی / تلاقی نسل‌ها / دروغ و تظاهر / خانواده و ماهواره / رفتار نامطلوب زن	آپارتمان‌نشینی / فضاهای مشترک زندگی و مواجهات همسایگان / کالاهای جدید فرهنگی / ماهواره و رسانه
۹	آکیاتان	۱۳۹۰- کارخانگی مهرتاد	توسعه و حاشیه‌ها / بیکاری و آسیب‌های اجتماعی / سردی ارتباطات و فاصله‌های عاطفی و اجتماعی	نشانه‌های شهری تهران / توسعه شهری / جداره‌های صلب، یکنواخت و تکراری اجتماع ساختمان‌های بلند شهر / سرمایه‌داری
۱۰	فروشنده	۱۳۹۴ فرهادی آهن	بیکاری و بی‌بندوباری / چالش حریم خصوصی / تناقض و تعارض در روابط خانواده	تخریب ساختمان‌های موجود و برج‌سازی پیاپی، تمهیدات ساخت و عدم تمکین به ضوابط، تراکم مسکونی، همسایگی و فضاهای مشاع
۱۱	آینه نعل	۱۳۹۶ وادی میرچا	تعارض میان طبقه مرفه و بالاشهری و طبقات پایین شهر / روابط خانواده در گرو مادیات	برج‌های مسکونی مناطق خاص تهران / پنت هاوس و زندگی مرفه / دوگانگی محلات شهر

معنایی معماری ساختمان‌های بلند مسکونی داشت.

تحلیل فیلم‌های چهارگانه منتخب براساس مدل فرکلاف و پیشنهاد رز و ایدما

• تحلیل گفتمان (۱) : تحلیل سکانس و صحنه

کنشگر نوین اجتماعی یعنی زن، در طبقه متوسط به عنوان نقش‌آفرین گفتمانی نوظهور، شبکه قدرت و گفتمان غالب را به چالش می‌کشد. در این میدان، شبکه قدرت به عنوان حامی شاخص‌های توسعه اقتصادی از جمله مسکن از طریق این گفتمان جدید به یک‌جانبه، جبر اجتماعی و

گفتاردرمانی محکوم است. درحالی‌که مردسالاری تلاش حداکثری خود را در آغاز مبذول داشته (سکانس پایانی فیلم سلطان و انتحار وی) اما به وارفتگی انجامیده است (سکانس پایانی فیلم فروشنده و سکنه پیرمرد). ساختمان بلند مسکونی، عنصر مشترک فیلم‌های منتخبی است و بر زندگی جمعی جامعه ایرانی دلالت کرده که در فرآیندی زنجیره‌ای از برنامه‌ریزی و اجرا به ابهام و سردرگمی می‌رسد. اینجا خوانش معنای ساختمان‌های بلند مسکونی، مترادف و متناظر با تعریف و ویژگی نوین جامعه ایرانی می‌شود. در این مرحله گذار و چالش میان ساکنان و

جدول ۲. فیلم‌های منتخب جهت تحلیل گفتمان. مأخذ: نگارندگان.

عنوان فیلم	کارگردان - سال تولید	ژانر	شیوه نمایش شهر تهران	نوع اشاره به ساختمان بلند مسکونی
سلطان	مسعود کیمیایی (۱۳۷۵)	اجتماعی - رویدادی	خاکستری - سرد و تاریک - خبر از چهره آتی شهر	طرح و برنامه‌ریزی - گفت وگوها
سگ‌کشی	بهرام بیضایی (۱۳۸۰)	اجتماعی - روایتی	خاکستری - ازدحام و بی‌تفاوت، شهر جدید در حال ساخت	ساخت و اجرا - پس‌زمینه و سکانس ویژه
چهارشنبه‌سوری	اصغر فرهادی (۱۳۸۴)	اجتماعی - روایتی	بی‌رنگ - شلوغ و ناامن، زیرپوست زندگی در شهر	بهره‌برداری - لوکیشن اصلی
فروشنده	اصغر فرهادی (۱۳۹۴)	اجتماعی - رویدادی	سیاه - بی‌عدالتی، فقر و فحشا، شهر در آرزوی تغییر	تخریب و بازسازی - لوکیشن اصلی

فرو دست با طبقات نوظهور و تلاش برای بقا را در بعد معرفی خانواده ایرانی به نمایش می‌گذارد. فرهادی در فیلم «چهارشنبه‌سوری» با بازاندیشی نفوذ شک به عمق زندگی روزمره ایرانیان، عدم احساس امنیت و قطعیت، فردی شدن مفهوم سبک زندگی و هویت‌های شخصی در جامعه ایرانی را به نمایش می‌گذارد و با اشاره به تحول بنیادی در ماهیت روابط خانوادگی و درونی استیصال افراد در شرایط فقدان پیلۀ محافظتی خانواده، وضعیت این هسته اجتماعی را نشان می‌دهد. همچنین فرهادی در فیلم «فروشنده» فقدان گرایش به مذهب و ملیت، خودمدیریتی، توجیه ابزار، ریزش باورها و شکستن حرمت‌ها، و چالش حریم خصوصی را در بیان سبک زندگی و تناقض در ارزش‌های خانواده ایرانی، سردرگمی و تناقض در رفتار همسایگی و بروز ناهنجاری اجتماعی در خانواده را در ابعاد خانواده و جامعه به نمایش می‌گذارد. برای تحلیل متن فیلم‌ها به روش ایدما، به صحنه‌ای از فیلم سگ‌کشی پرداخته شد. رز و ایدما، سه فرانش برای زبان قائل می‌شوند: بازنمایی، تعامل و متنی که در مجموع بازنمایی معنا در قالب‌های مختلف و ردیف شدن معانی در متنی پویا را اشاره می‌کند (Roze, 2001). در بعد دوم مدل فرکلاف یا رویه گفتمانی ضمن به کارگیری آنچه فرکلاف ذکر می‌کند می‌توان از رهیافت رز و آنچه وی به آن مدل تحلیل گفتمان (۲) می‌گوید استفاده کرد. در بعد سوم مدل فرکلاف نیز برای ارتباط میان متن، رویه گفتمانی و رویه اجتماعی، نظریه‌های علوم اجتماعی تحلیل می‌شود.

• تحلیل گفتمان (۲)

هر عمل اجتماعی بیانی از این عناصر است: کنش و فراکنش، روابط اجتماعی، اشخاص، جهان مادی و گفتمان

حاکمان، عرصه تهدیدها و فرصت‌ها خودنمایی کرده است و آینده در سایه ابهام و پرتو امید قرار می‌گیرد. در فیلم‌های بیضایی، خانه و ساختمان جایگاه مهم و نقشی پررنگ داشته‌اند. صحنه ورود گلرخ به شهر و مواجهه با ساختمان‌های بلند شهر، سراغ خانه خود را گرفتن و بیش از همه مواجهه با برج‌سازان و مجموعه عوامل ساخت، نشانی دیگر از تأکید بیضایی بر ساختمان‌های بلند است. برج‌سازی تصویر یافته در «سگ‌کشی»، نمایش مراحل ساخت و اجرای پروژه‌های مسکونی بلند با پس‌زمینه‌های دائمی اشتغال کارگران در فیلم بیضایی، صحنه پرمسئله اجتماعی است که در رویارویی مظاهر مدرنیته، در هم آمیختگی با شعارها و باورهای آرمانی و ایدئولوژیک، وضعیت اجتماعی چالشی و متناقض حاصل از گسست و عدم پیوند میان آرمان‌خواهی و توسعه‌گرایی و قربانی شدن فرد و نهاد خانواده را هشدار می‌دهد. بیضایی در فیلم «سگ‌کشی» جلوه اجتماعی نوین از جامعه پس از جنگ، سوداگری و فریب به جای صداقت و ایثار، بحران معنویت در زندگی و فردگرایی را در بعد سبک زندگی و بحران اجتماعی را در سایه توسعه و تغییرات اقتصادی - سرمایه‌داری و بی‌عدالتی و رخدادهای نادرست را در سایه تبلیغات و نبود نظارت صحیح در بیان معرفی جامعه ایرانی رقم می‌زند. بی‌اعتمادی و ناامنی روانی خانواده - تزلزل بنیان زندگی - خیانت، مضیقه و تنگنا - و خانواده‌ای در آستانه تحول بزرگ، حاصل بازنمایی خانواده ایرانی در فیلم سگ‌کشی است. در جدول ۳ با تحلیل سکانشی از فیلم سگ‌کشی، به چگونگی درک فضای معماری اشاره شده است.

کیمیایی در فیلم «سلطان»، نامشخص بودن الگوی فرهنگی خانواده را در بعد سبک زندگی و چالش طبقات

(Fairclough, 1995). در مرحله تحلیل (۲)، صرفاً رویه‌های نهادی و فضای اجتماعی غالب و کلان نیستند بلکه همچنین مجموعه مخازن تفسیری، خرده گفتمان‌ها و مجموعه شرایطی که جریان گفتمانی را تحت تأثیر قرار می‌دهند نیز معرفی می‌شوند. در جدول‌های ۴ الی ۶ ابعاد مختلف عناصر بیانی فیلم‌های منتخب ارائه می‌شود.

جدول ۳. نمونه تحلیل سکانس یک فیلم (سگ‌کشی) از مجموعه فیلم‌های منتخب. مأخذ: نگارندگان.

کد توصیفی	کد تفسیری	شخصیت	کنش	تحلیل سکانس	فضای معماری سکانس
مواجهه زن با شهر	رنج رویارویی	طلبکاران ناصر	تحمل، تعامل	تقابل با جریان غالب مردسالارانه (جامعه سوداگر و توسعه طلب مردانه)	گلرخ در پروژه در حال ساخت نواب با برج‌سازها مواجهه می‌شود، با هجوم آنها گلرخ می‌گریزد. صحنه‌ای خاکستری که با پرتاب اسکناس‌ها به طرف کارگران ظرفیت معنایی بیشتری می‌یابد و بیننده تصویری خاص از ساختمان‌های بلند و برج‌سازها می‌یابد.
رابطه همسران	تنهایی و تعارض	گلرخ و ناصر	تحقیر/ تردید	شناسایی فاعلیت سوژه زنانه و تقابل نوظهور	
حذف مرد / زن ناظر و عامل	آینده مبهم	گلرخ	امید و فرصت	افول گفتمان مردسالاری و اقتدار گفتمان برابری جنسیت	

جدول ۴. رویه‌های نهادی بازنمایی شده در فیلم‌های منتخب. مأخذ: نگارندگان.

عنوان فیلم	عناصر گفتمانی و غیرگفتمانی
سلطان	سنت و مدرنیته/ پروپلماتیک شدن حیات اجتماعی در رویارویی با مدرنیته / بحران معنوی در چالش مادی‌گرایی
سگ‌کشی	قانون، توسعه، حقوق مدنی / نگاه لیبرال و مدرن زن / توسعه‌گرایی توأم با آرمان‌خواهی
چهارشنبه‌سوری	شناسایی زن / مردسالاری و فمینیسم / چالش دیالکتیک فردیت و خانواده
فروشنده	فاصله اجتماعی / نمایش جنسیت و چالش زن‌بودگی / وضعیت اجتماعی آنومیک / گسست آرمان‌خواهی

جدول ۵. تفسیرها و کنش گفتمانی ذیل رویه‌های نهادی و اجتماعی. مأخذ: نگارندگان.

عنوان فیلم	خرده‌گفتمان‌ها و مخازن تفسیری
سلطان	حرکت نگرش پدرسالاری به سوی نگرش فمینیستی / نابرابری اجتماعی و فاصله طبقاتی / فضیلت مرگ شریف در برابر زندگی خفیف / لایه‌ها و طبقات مختلف اجتماعی / خروج زن از کلیشه / مدرنیزاسیون و تغییرات تکنولوژیک
سگ‌کشی	نقش مسئله‌مند و پروپلماتیک زنان در جامعه / قوی شدن ژانر سینمایی زنان / حضور زن در بطن حوادث اجتماعی / حقوق انسانی / تناقض‌های رفتار اجتماعی / تقابل‌های جنسیتی / سوژه، مخلوق مکانیزم قدرت / دوگانة قدرت و مقاومت
چهارشنبه‌سوری	هویت تابع و وابسته زن / موانع ساختاری و تقابل با نظام مردسالاری / خانواده و فردگرایی / حریم‌ها و فاصله‌ها / شیوه جدید زندگی / غیاب گفتمانی زنان در عرصه اجتماعی و تولید فرهنگی / چالش فردگرایی خودمحور و وابستگی جمعی
فروشنده	صلاحیت نهادهای مدنی / دگردیسی زندگی و مرگ ارزش‌ها / گفت‌وگوی جنسیتی / زن، مغلوب قدرت / شبکه استراتژیک قدرت و دربرگیری نخبگان / چیرگی و حاکمیت قدرت بر سوژه انسانی

جدول ۶. کنش اجتماعی دریافت‌شده به عنوان زمینه کنش گفتمانی. مأخذ: نگارندگان.

شاخص	مسئله‌مندی عرصه زندگی و حیات اجتماعی	توسعه اقتصادی توأم با ماموریت فرهنگی	مدرنیزاسیون و پیشرفت تکنولوژی
مصادیق:	آشکارسازی تناقض‌ها، پویایی‌ها / گسست‌ها و مقاومت‌ها / سلطه‌جویی برسر تثبیت هویت‌ها / کشمکش قدرت و منزلت طبقات اجتماعی / خروج سوژه انسانی از سیطره شبکه قدرت	انتخاب طبقات اجتماعی از میان الگوهای مصرفی / طبیعی‌سازی یک الگو / تناقض با شبکه قدرت / دارایی‌های خاص (تمایزدهنده) همچون محل سکونت / دید اقتصادی فرای دید فرهنگی	فرآیندساخت و نوسازی / ازجاکنندگی زمان و مکان به تعبیر گیدنز / تقابل ساختار شهری نوین با حاشیه شهر / هویت رنگ‌باخته و چهره‌های جدید شهری / شیوه ارتباطات

یافته‌ها

حوزه فیلم و معماری به واسطه عرصه گفتمانی مشترک، وفاق و تناظر یافته و خوانش معماری آن بیان می‌شود به طوری که در مورد سایر فیلم‌ها نیز می‌توان این مطابقت را انجام داد و به غنای خوانش افزود. این مثال خوانش که به صورت موردی و به عنوان نمونه ارائه می‌شود، با تکرار و عمل در مورد فیلم‌های دیگر نیز در روند ترسیم معنای معماری و فهم آن تسهیل ایجاد می‌کند.

این خوانش، حاصل یک فرایند معنا سازی و تابعیت شکل‌گیری معنا از جریانی زنده، سیال و باز است که در یک چرخه تعامل، براساس موقعیت و طی فرایندی تحقق یافته که عوامل و شرکای گفتمان به طور فعال در آن دخالت دارند. در تصویر ۲ با اشاره به فضای سه گفتمان تجلی یافته در فیلم‌های منتخب، تبلورهای کالبدی و عملکردی متصور از آنها در قالب معماری، پیش‌بینی و به عبارتی خوانده می‌شود (تصویر ۴).

بحث

شهرنشینی امروز و مفهوم نوین سکونت، ابعاد پیچیده‌ای دارد که در میان دگرگونی فضای شهری و چهره متفاوت از گذشته آن، همراه با ایجاد ساختمان‌های بلند مسکونی، متاثر از عوامل مختلف و دارای جلوه‌های معنایی مختلف است که در این پژوهش تنها به یکی از گفتمان‌های معنا ساز در گستره اجتماع، اشاره شده است و می‌توان جای خالی گفتمان‌های دیگر را احساس کرد و در پژوهش

با جمع‌بندی و اشاره به جداول مربوط به بخش‌های تحلیل گفتمان (۱) و (۲)، می‌توان به جریان گفتمانی آثار سینمایی مطالعه شده نزدیک شد. در ادامه چنان که در جدول ۷ ارائه می‌شود، با کمک گرفتن از مطالعات جامعه‌شناختی آثار هریک از کارگردان‌ها و بررسی نقدهای اجتماعی، سه فراکنش گفتمانی دریافت می‌شود و از طریق مشخصات مطرح و بازنمایی شده، مشخصه معماری متناظر با آن بررسی و شناسایی و در تصویر ۲ جمع‌بندی می‌شود.

براساس یافته‌ها، تغییر در طبقه متوسط و سبک زندگی ایشان، فردیت، الگوی جدید خانواده و جنسیت زن در غلبه و مواجهه با مردسالاری با توسعه روند اجرای پروژه ساختمان‌های بلند مسکونی. به عبارتی، روابط جدید خانوادگی در تناظر با سکونت در برج‌های مسکونی قرار می‌گیرد و حالت‌های جدید فرهنگی جامعه، با معنای ساختمان بلند مسکونی قرینه‌سازی می‌شوند همزمان می‌شود (جدول ۸). طرح این موارد به عنوان مخاطب اصلی ساختمان‌های بلند مسکونی در ایران از نتایج حاصل از کنش‌ها و فراکنش‌های متنی و گفتمانی مطرح شده است. در جدول ۹ سیمای روشن‌تری از فضای گفتمانی فیلم‌ها، در تطبیق با مدل سه‌بعدی فرکلاف و در سه لایه متنی، گفتمانی و اجتماعی ارائه شده است (تصویر ۳). طبق جدول ۱۰ به روش بینامتنی و بیناگفتمانی، یک مورد از فیلم‌ها با مطابقت کدهای تفسیری و توصیفی

جدول ۷. فراکنش‌های گفتمانی براساس سطوح تحلیل‌های (۱) و (۲). مأخذ: نگارندگان.

گفتمان‌ها	شاخص ارزیابی	مشخصات بازنموده	مشخصه معماری
طبقه متوسط	متوسط فرادست	کارمندی	روشنفکری و مدرن‌گرایی
طبقه متوسط	متوسط فرودست	کارگری	مذهبی و سنت‌گرا
زن و الگوی جدید خانواده	کلیشه	طبیعت + جوانی + زیبایی	زیبایی - جوانی زیبایی - طبیعت
دیالکتیک فردیت و خانواده	ضد کلیشه	آگاهی + قدرت + خردورزی	خردورزی - قدرت آگاهی - قدرت
دیالکتیک فردیت و خانواده	بیرونی	تظاهر، خیانت و تساهل محوری	گسست اجتماعی و عدم انسجام جامعه مدنی
دیالکتیک فردیت و خانواده	درونی	کشاکش پنهان کاری و دروغ	پیوندهای فرعی و مجازی بیرونی
			حریم خصوصی / شخصی

آثار سینمایی منتخب که از مجموعه برندهای کارگردانی و سینمایی با زمینه‌های اجتماعی مناسب هستند و همچنین با توجه به مدل و الگوی روش تحقیق این پژوهش، مشاهده می‌شود که تولیدات سینمایی می‌توانند انتقال‌دهنده بخشی از معنای آثار معماری و مؤثر بر فهم و کارکرد آنها باشند.

دیگری به آنها پرداخت و همچنین توجه به نگاه مخاطبان آثار سینمایی در کنار تفسیر و تحلیل نگارندگان، شایسته است که دیده شود. در مجموع بنا به پرسش مطرح‌شده، با توجه به پیوستگی و پیوند حوزه‌های سینما و معماری و همچنین

جدول ۸. مشخصات و ابعاد اجتماعی و فرهنگی طبقه متوسط، فردگرایی و نقش جدید زن در جامعه. مأخذ: نگارندگان.

مشخصات اجتماعی

افق معماری

تضعیف پیوندها	فردگرایی و استقلال	سوژه فعال اجتماعی	تمایز و اضطراب	حریم شخصی
فصله طبقه متوسط از طبقات فرادست و فرودست / حذف عاملیت مردانه / فردیت درعین زوج‌مداری	اشتغال و تحصیلات / استقلال مالی / بیوگی / عبور از تعلقات مذهبی و ملی / مهاجرت / خودمحوری	اعاده حق / تلاش فردی / جنسیت فراژنتیک و اجتماعی / تولید فرهنگی / زن: نقش‌آفرین اصلی	اقتدار و تنش / تقابل با گفتمان قدرت به منزله سوژه شناسا / تمسک به دروغ و پنهان‌کاری / ناسازگاری عرفی	اهمیت حریم خصوصی فرد و نه زوجین / چالش حریم خانواده و حقوق همسر / قربانی تجاوز / چالش حجاب
فعال و عقلایی شدن زنان هویت متفاوت با ابزاری بودن	کاهش فشار اجتماعی و افزایش سطح مشارکت	چالش موانع ساختاری اجتماعی در رفع تابعیت و وابستگی	فروپاشی درونی در بطن خانواده شهری متوسط	تغییر نقش‌های جنسیتی و هویت شخصی زن مدرن

افق‌های معنایی

فراکنش‌ها

متنی

دگرذیسی بنیان خانواده / الگوی فرهنگی / کنش‌های ارتباطی جدید

گفتمانی

زن‌بودگی و فمینیسم / چالش دیالکتیک فردیت و خانواده / طبقه متوسط و گسست طبقاتی

اجتماعی

تضعیف همبستگی جمعی / ثروت‌اندوزی و مادی‌گرایی / چالش دیانت و ملی‌گرایی / چالش ارزش‌های اخلاقی / چالش همسایگی / نقض حریم خصوصی / مصرف‌گرایی

تصویر ۲. خلاصه قرینه‌سازی‌ها و حالات فرهنگی متناظرشده با خوانش معنای ساختمان‌های بلند مسکونی در مدل سه بعدی تحلیل. مأخذ: نگارندگان.

عنوان فیلم	کدهای توصیفی	کدهای تفسیری	سوژه	کنش (جلوه‌یابی)	حوزه گفتمان
چهارشنبه‌سوری	زندگی به شیوه جدید / جستجوی راز رابطه / پنهانی مرتضی / ترک همخواهی با شوهر	شکل‌گیری سوءظن و بحران اخلاقی در خانواده / فاصله عاطفی	زن / همسر	شک و سوطن / ناتوانی و عصبی شدن	تقویت فردگرایی خودمحرانه در مقابل همبستگی خانواده

حوزه گفتمان	کنش (صورت عملی)	شخصیت	کد تفسیری	کد توصیفی	خوانش معماری
تقویت فردگرایی خودمحرانه در مقابل همبستگی خانواده	ترجیح مؤلفه‌های مدرن سبک زندگی و هویت مدرن	زن / شاغل / فعال اجتماعی / اولویت بیرون نسبت به درون	فاصله اجتماعی / جستجوی شیوه متفاوت سکونت / فاصله فیزیکی	مسئله‌مندی آپارتمان‌نشینی نسبت به زندگی در محلات و خانه سنتی	نگاه معطوف به ساختمان‌های بلند مسکونی و خوانش معنایی منطبق با رخدادهای اجتماعی

تصویر ۳. یک نمونه تفسیر بینامتنی از بیان فیلمیک به خوانش معنای معماری. مأخذ: نگارندگان.

تصویر ۴. هم‌آمیختگی گفتمانی: خوانش معنای معماری ساختمان بلند مسکونی به تاسی از گفتمان سینمایی. مأخذ: نگارندگان.

نتیجه‌گیری

مخاطبان اصلی ساختمان بلند مسکونی را معرفی می‌کنند- دیده شد. براساس این بررسی، ساختار اجتماعی جامعه مخاطب بازنمایی می‌شود، زمینه‌ای که اثر معماری را در دل خود جای داده و هرگونه تلاش برای خوانش معنای اثر معطوف به شناخت این فضای گفتمانی و معنای برخاسته از آن است. براساس نتایج حاصل شده می‌توان این‌گونه دریافت معنا کرد که فرآیند ساختمان‌های بلند مسکونی از آغاز تا سرانجام، به گونه مشهودی با دگرپدیزی خانواده ایرانی و

این پژوهش، جهت متقاعدسازی تأثیر گفتمان سینمایی بر معنای معماری، با بهره‌گیری از نشانه‌شناسی گفتمانی، با مروری بر آرشئو سینمای ایران در سه دهه اخیر است. مجموعه آثاری را که معرف جلوه‌گری ساختمان‌های بلند مسکونی بودند معرفی و چهار فیلم منتخب که بیانگر صیوررت این اثر است را مورد مطالعه قرار داد. در تحلیل به‌دست‌آمده سه فراکنش گفتمانی بازنمایی شده - که

- شهری، مطالعه موردی: طراحی در بافت سنتی قم. هنرهای زیبا، ۱۸(۲): ۶۸-۵۵.
- اخوت، هانیه؛ امیرخانی، آریین و پورجعفر؛ محمدرضا. (۱۳۸۸). تحلیل تطبیقی مفهوم حرکت در فضای سینما و معماری. کتاب ماه هنر، ۱۳۴(۱۶): ۱۲-۱۶.
  - بابک معین، مرتضی. (۱۳۹۴). معنا به مثابه تجربه زیسته؛ گذر از نشانه‌شناسی کلاسیک به نشانه‌شناسی با دورنمای پدیدارشناسی، تهران: سخن.
  - برادی، لی‌تو و کوئن، مارشال. (۱۳۹۶). نظریه و نقد فیلم؛ زبان سینما. ت: بابک تیرائی. تهران: حکمت سینا.
  - بلیان اصل، لیدا و اسکندری، مریم. (۱۳۹۶). ویژگی‌های معمارانه مکان در طراحی صحنه‌هایی با هویت ملی در فیلم «پری» اثر مهرجویی و «مادر» اثر حاتمی. مطالعات ملی، ۷۱(۱): ۱۲۴-۱۰۵.
  - بمانیان، محمدرضا. (۱۳۷۷). بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری ساختمان‌های بلند در ایران. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه تهران: تهران، ایران.
  - پناهی، سیامک؛ مختاباد امرئی، سیدمصطفی و نوابخش، مهرداد. (۱۳۸۷). بررسی و تحلیل نقش سینما در انتقاد از شهرسازی مدرن. هویت شهر، ۲(۲): ۲۴-۱۳.
  - پوردیهیمی، شهرام. (۱۳۹۱). شهر، مسکن و مجموعه‌ها. تهران: آرمان شهر.
  - چندلر، دانیل. (۱۳۸۷). مبانی نشانه‌شناسی. ت: مهدی پارسا. تهران: افست.
  - حسنی میان‌رودی، نسیم؛ ماجدی، حمید؛ سعیده زرآبادی، زهراسادات و زیاری، یوسفعلی. (۱۳۹۶). واکاوی مفهوم خاطره جمعی و بازیابی آن در فضاهای شهری با رویکرد نشانه‌شناسی. باغ نظر، ۱۴(۵۶): ۳۲-۱۷.
  - حسینی، سیدباقر؛ امین‌زاده، الناز و باقری، وحیده. (۱۳۸۸). معماری و سینما، عناصر مکمل و هویت‌بخش فضا و مکان. آرمان‌شهر، ۲(۳): ۱۲-۱۱۳.
  - حمزه‌نژاد، مهدی و دشتی، مینا. (۱۳۹۵). بررسی خانه‌های سنتی ایرانی از منظر پدیدارشناسان و سنت‌گرایان معنوی. نقش جهان، ۶(۲): ۳۵-۲۴.
  - دباغ، امیرمسعود و مختاباد امرئی، سید مصطفی. (۱۳۹۰). تأویل معماری پسامدرن از منظر نشانه‌شناسی. هویت شهر، ۵(۹): ۷۲-۵۹.
  - دباغ، امیرمسعود. (۱۳۹۱). تأثیر معماری متأخر غرب بر معماری معاصر ایران از منظر نشانه‌شناسی. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
  - راودراد، اعظم و محمودی، بهارک. (۱۳۹۴). تخیل تهران، مطالعه منظر ذهنی شهر در سینمای دههٔ چهل و پنجاه ایران. تحقیقات فرهنگی ایران، ۸(۴): ۹۰-۵۳.
  - رحمانی، سارا. (۱۳۹۵). امکان‌پذیری ارتقاء معنی در مسکن حداقل. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه شهید بهشتی: تهران، ایران.
  - ساسانی، فرهاد. (۱۳۹۱). نشانه‌شناسی مکان (مجموعه مقالات هفتمین هم‌اندیشی نشانه‌شناسی). تهران: سخن.

به ویژه حالت و نقش فعال زن در خانواده گره خورده و صحنهٔ بازتاب این سیورورت است که از آن تأثیر گرفته و بر آن مؤثر واقع شده است. این طور برداشت می‌شود که ساختمان‌های بلند مسکونی خارج از چالش‌های اجتماعی و جمعی جامعه و خانواده نیست و بلندی این پدیده معماری متناظر با افزایش قامت زن در اجتماع و تجلی فردگرایی و استقلال او همراه است. طبقه متوسط که بالغ بر نیمی از جمعیت ایران امروز با بافت فرهنگی خاص را شامل می‌شود و دارای تعریف خاص از مصرف فرهنگی است، در بستر ساختمان‌های بلند، فرصت نمود فعالیت و افق فکری خود را یافته است. این پژوهش، تناظر معانی پیداشده در کالبد ساختمان بلند را در چالش با برنامه و پیش‌بینی سازندگان این گونه معماری و خلاف جریان توسعه آن می‌داند. اما معنای دیگر و جامعیت معنایی چگونه حاصل خواهد شد؟ به نظر، مرور در قواعد و الگوها و منابع دیگر نشانه‌شناختی، به‌ویژه ملاحظه قواعد تخصصی در کنار قاعدهٔ سرمشق ضروری است. با جمع میان معانی دریافت‌شده، می‌توان امیدوار بود که کفه ترازو به سمت جامعیت معنایی بیشتر بچرخد. اگرچه سهم رسانه‌ها به ویژه رسانه‌های تصویری و متحرک ویژه و ممتاز بوده و می‌تواند جریان‌ساز باشد.

پی‌نوشت‌ها

۱. Uncertainty
۲. Martin
۳. Price

فهرست منابع

- آصفی، مازیار و ایمانی، الناز. (۱۳۹۵). بازتعریف الگوهای طراحی مسکن مطلوب ایرانی-اسلامی معاصر با ارزیابی کیفی خانه‌های سنتی. پژوهش‌های معماری اسلامی، ۴(۱۱): ۷۵-۵۸.
- آقاگل‌زاده، فردوس؛ ارجمندی، معصومه؛ گلفام، ارسلان و کرد زعفرانلو کامبوزیا، عالیه. (۱۳۸۹). کارآمدی الگوی تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف در نقد و برابری ارزیابی‌ها در متون ترجمه شده «خواهران» اثر جیمز جویس. فصلنامه پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی، ۱۱(۳): ۲۴-۱.
- آقاپلیفی، آزاده. (۱۳۹۱). الگوی تعامل انسان و خانه معاصر در ایران. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه تهران: تهران، ایران.
- ارژمند، محمود و خانی، سمیه. (۱۳۹۱). نقش خلوت در معماری خانه ایرانی. مطالعات شهر ایرانی-اسلامی، ۳۸(۳): ۲۷-۷.
- ارمغان، مریم. (۱۳۹۳). تأثیر تحول سبک زندگی در معماری خانه‌های معاصر. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز: تهران، ایران.
- اکرمی، غلامرضا و زارع، فائزه. (۱۳۹۲). طراحی خانه در بافت سنتی

- اداری پایدار. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه تهران: تهران، ایران.
- متز، کریستین. (۱۳۹۵). *نشانه‌شناسی سینما*. ت: روبرت صافاریان. تهران: حکمت سینا.
  - محمدی، مریم. (۱۳۹۴). *تدوین اصول رمزگذاری در منظر شهری پایدار با بهره‌گیری از رویکرد نشانه‌شناسی*. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه علم و صنعت: تهران، ایران.
  - مفاخر، فرشاد؛ مختاباد امرئی، سیدمصطفی و افروز، غلامعلی. (۱۳۹۲). بررسی متقابل ساختار ذهنی آهسته گام در فضای معماری و سینما از منظر ژاک لاکان. *هنرهای زیبا، هنرهای نمایشی و موسیقی*، ۱۱(۱): ۳۳-۴۴.
  - منصوری، سید امیر و آزادارمکی، مرضیه. (۱۳۸۸). سیالیت معنایی بنا. *صفه*، ۱۸(۴۸): ۴۱-۵۲.
  - میرشاهزاده، شروین؛ اسلامی، سید غلامرضا و عینی‌فر، علیرضا. (۱۳۹۰). نقش فضای مرزی-پیوندی در فرآیند آفرینش معنا. *هویت شهر*، ۵(۹): ۱۶-۵.
  - نجومیان، امیرعلی. (۱۳۸۷). تحلیل نشانه‌شناختی خانه‌های کاشان. *نامه هنر*، ۱(۱): ۱۲۸-۱۱۱.
  - نورتقانی، عبدالمجید. (۱۳۹۱). *معنا در مسکن: مدل‌یابی انتظام معنای مسکن*. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه شهید بهشتی: تهران، ایران.
  - ناگل، تامس. (۱۳۹۳). *در پی معنا*. ت: محمد ناجی و مهدی معین‌زاده، تهران: هرمس.
  - ون لون، تئو. (۱۳۹۵). *آشنایی با نشانه‌شناسی اجتماعی*. ت: حسین نوبخت. تهران: علمی.
  - یورگنسن، ماریان و لوئیز، فیلیپس. (۱۳۹۶). *نظریه و روش در تحلیل گفتمان*. ت: هادی جلیلی. تهران: نی.
  - Barthes, R. (1977). Image, music, text. (S. Heath, Ed.). *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, (37): 235-236.
  - Bronwen, M. & Felizitas, R. (2000). *Dictionary of semiotics cassell*. London & New York: Continuum.
  - Canter, D. (1977). *The psychology of place*. London: Architectural press.
  - Eisenstein, M. (1989). Montage and Architecture. *Assemblage*, (10): 111-131.
  - Eco, U. (2002). *Toward a Logic of Culture*. In *semiotics*. Ed. Karin Boklund-Lagpoulou. Alexandros Lagopoulos and mark Gottdiener. London: SAGE.
  - Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
  - Fairclough, N. (2004). *Textual Analysis for Social Research*. London & New York: New edition.
  - Giedion, S. (1954). *Space, Time and Architecture*. The Growth Of A new Tradition. Cambridge: Harvard University press.
  - سجودی، فرزاد. (۱۳۸۷). *نشانه‌شناسی کاربردی*. تهران: علم.
  - سرمستانی، محمد؛ فروتن، منوچهر و طهوری، نیر. (۱۳۹۶). آفرینش شاعرانه در فضای شهری. *واکوی نشانه‌شناختی فضای شهری باغ بلند شیراز*. *هویت شهر*، (۳۴): ۶۷-۷۸.
  - شعیری، حمیدرضا. (۱۳۸۸). از نشانه‌شناسی ساختگرا تا نشانه-معناشناسی گفتمانی. *نقد ادبی*، ۲(۸): ۳۳-۵۱.
  - شعیری، حمیدرضا و ترابی، بیتا. (۱۳۹۰). بررسی شرایط تولید و دریافت معنا در ارتباط گفتمانی. *دو فصلنامه زبان پژوهی دانشگاه الزهراء(س)*، ۳(۶): ۲۳-۴۹.
  - ضیابخش، ندا و مختاباد امرئی، سید مصطفی. (۱۳۸۹). *معنابخشی عبادی نور طبیعی در فضاهای معماری دو فیلم «نور زمستانی» برگمن و «پری» مهرجویی*. *هنرهای زیبا، هنرهای نمایشی و موسیقی*، (۴۲): ۵۹-۷۰.
  - غفاری، علیرضا و منصور فلامکی. (۱۳۹۵). بازتاب نظریه‌های نشانه‌شناسی در خوانش معماری و شهر. *مدیریت شهری*، (۴۵): ۳۳۹-۳۵۰.
  - فرقانی، محمدمهدی و اکبرزاده جهرمی، سید جمال‌الدین. (۱۳۹۰). ارائه مدلی برای تحلیل گفتمان انتقادی فیلم. *مطالعات فرهنگ*، ۱۲(۱۶): ۱۵۷-۱۲۹.
  - فروتن، منوچهر. (۱۳۸۸). *چگونگی فهم فضای معماری ایران از نگاره‌های ایرانی*. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات: تهران، ایران.
  - فروتن، یکتا و برزی، یکتا. (۱۳۹۳). راهبردهای طراحی صحنه‌های تهران دوران پهلوی اول در سینما و مجموعه‌های تلویزیونی (با نگاهی خاص به مجموعه تلویزیونی «مدار صفر درجه» در چارچوب نظری «شیوه‌های معماری دوران پهلوی اول» سیدمحسن حبیبی). *هنرهای زیبا*، ۲۱(۱): ۱-۱۴.
  - قهرمانی، محمدباقر؛ پیروای ونک، مرضیه؛ مظاهریان، حامد و سیاد، علیرضا. (۱۳۹۳). کالبد متحرک ناظر و شکل‌گیری سکانس‌های فضایی در معماری سینماتیک. *هنرهای زیبا*، ۱۹(۴): ۲۷-۳۶.
  - کالر، جانانان. (۱۳۹۰). *در جستجوی نشانه‌ها*. ت: لیلاصدقی و تینا امرالهی. تهران: نشر علم.
  - کامرانی، آویده. (۱۳۹۵). *تیین عوامل مؤثر بر انتقال پیام در مکان با استفاده از رویکرد نشانه‌شناسی*. رساله دکتری منتشر نشده. علم و صنعت: تهران، ایران.
  - کریمی، فریبرز. (۱۳۹۴). *ریخت‌شناسی ساختمان‌های بلند و کاربرد عوامل و فاکتورهای مؤثر بر جلوه‌های بصری مطلوب ساختمان بلند*. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه تهران: تهران، ایران.
  - کریمی‌مشاور، مهرداد؛ منصوری، سیدامیر و ادیبی، علی‌اصغر. (۱۳۸۹). رابطه چگونگی قرارگیری ساختمان‌های بلندمرتبه و منظر شهری. *باغ نظر*، ۷(۱۳): ۸۹-۹۹.
  - گائینی، ابوالفضل و حسین‌زاده، امیر. (۱۳۹۱). *پارادایم‌های سه‌گانه اثبات‌گرایی، تفسیری و هرمنوتیک در مطالعات مدیریت و سازمان*. *راهبرد فرهنگ*، ۵(۱۹): ۱۰۳-۱۳۸.
  - ماستری فراهانی، نجمه. (۱۳۹۱). *طراحی ساختمان‌های بلندمرتبه*

- Gifford, R. (2007). The consequences of living in High-Rise Buildings. *Architectural Science Review*, (1): 1-16.
- Gustafson, P. (2001). Meaning of place .every day experience and Theoretical conceptualization, *journal of Environmental psychology*, (21):5-16.
- Ifuersen, J. (2003). *Text, Discourse, Concept: Approaches to Textual Analysis*. Denmark: Aalborg University.
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Edward Arnold.
- Kristeva, J. (2002). *The Bounded Text .In Semiotics*. Ed.Karin Boklund-Lagpoulou. Alexandros Lagopoulos and mark Gottdiener. London: SAGE.
- Lotman, Y. (1990). *Univers of the mind .A semiotic Theory of culture*. Translated by Shukman, A. London & New York: I.B Tauris & co.
- Martin, B & Ringham, F. (2000). *Dictionary of semiotics cassell*. London & newyork: I.B Tauris & co.
- Munzo, C. L. (2005). For Better or Worse: Exploring Multiple Dimensions of Place mening. *Journal of Environmental psychology*, (1): 67-86.
- Mustapha, A. A. (1988). *Architectural Aepresentation and meaning: Towards a Theory of Interpretation* Massachusetts Institute of Technology. Syria: University of Aleppo.
- Parsaee, M.; Parva, M. & Karimi, B. (2014). Space and place concepts analysis. *HBRC Journal*, 10 (1016): 1-16.
- Prise, M. (2000). *Architecture & Film II, AD. Architecture Design: LA: Articulating the Cinematic Urban, Eperience in the city Of Make Believe*. London & New York: Wiley-Academy.
- Rahnama, M. R. & Heravi Torbati, M. H. (2014). Study of Physical-Spatial Effects of Engineering Research, *American Journal of Engineering Research (AJER)*, (1): 23-24.
- Rapoport, A. (1982). *The meaning of the built environment anonverbal communication approach*. Arizona: University of Arizonapress.
- Relph, E. (1976). *Place and Plaselessness*. London: pion.
- Roze, G. (2001). *Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*. London: Thousand Oaks, New Delhi.
- Tasheva, S. (2012). *Semiotics of Architectural Graphics*, Sofia: Institute of Art studies.
- Tuan, Y. F. (1977). *Spase and Place. The perspective of Experience*. London: Edward Arnold.
- Van Leeuwen, T. (2005). *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge.
- Van Dijk, T. A. (2001). *Critical discourse analysis. In D. Tannen, D. Schiffrin, & H. Hamilton (Eds.). Handbook of discourse analysis*. Oxford: Blackwell.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Bagh-e Nazar Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله

امیرسرداری، یاسر؛ فروتن، منوچهر؛ معظمی، منوچهر و محمدی، مریم. (۱۳۹۸). برج مسکونی در قاب سینما؛ واکاوی نشانه‌شناختی ساختمان‌های بلند مسکونی در سینمای بعد از انقلاب اسلامی ایران. *باغ نظر*, ۱۶ (۷۳): ۳۰-۱۷.

DOI: 10.22034/bagh.2019.154810.3843

URL: http://www.bagh-sj.com/article_90108.html

